

Ladislav Stroupežnický

Stroupežnický byl problémový, ale talentovaný student. Během dospívání si prožil románek s bratrem malíře Mikoláše Alše – Janem. Vztah skončil sebevraždou Jana. Ladislav se zase pokusil o sebevraždu, když si myslel, že omylem zastřelil hajného. Ustřelil si část nosu a tváře a prodělal několik plastických operací. V Praze se později oženil, ale krátce na to zemřel na břišní tyfus. Bylo mu jen 42 let.

Byl prvním dramaturgem Národního divadla – jeho působení trvalo 10 let. Jeho tvorba je sice poměrně rozsáhlá, nicméně nekonečnou slávu mu zajistili především Naši furianti a v té době populární veselohra Zvíkovský rarášek.

Naši furianti – satirická divadelní hra, ve které jde o jedno místo ponocného, o které se ale ucházejí dva zájemci – vysloužilý voják Bláha a krejčí Fiala. Spor o to, kdo místo dostane, se vyhrotí, když se na scéně objeví anonymní dopis, který hrozí zapálením vesnice, pokud se ponocným nestane Bláha.

Kdo jsou vlastně ti furianti? Najdi si o divadelní hře více nebo si ji přečti a napiš, co si myslíš:

Jak bys použil slovo furiant ve větě?

Alois Jirásek

Jirásek byl profesorem dějepisu na gymnáziu v Litomyšli a později v Praze. Mezi studenty byl velmi oblíbený. V Litomyšli dokonce studenti protestovali, když zjistili, že je nebude učit. Jirásek byl politicky aktivní. Po příjezdu prezidenta Masaryka to byl právě on, kdo ho vítal projevem na pražském hlavním nádraží. Na konci života vystoupil Jirásek z církve, proto nemohl mít církevní pohřeb.

Jako literát často čelil kritice, že jeho díla neodpovídají historické skutečnosti. On ale vždy oponoval, že jde jen o historii inspirovanou beletrií. Jeho knihy jsou velice čtivé a dobrodružné. Mimo mnoha prozaických děl napsal např. tzv. husitskou trilogii: Jan Hus, Jan Žižka, Jan Roháč z Dubé a biografickou hru M. D. Rettigová. Mezi jeho nejčastěji uváděná dramata patří pohádková hra Lucerna.

Lucerna – ve mlýně žije svobodný (od roboty osvobozený) mlynář Libor se schovankou Haničkou, o kterou se uchází mladý vodník Michal i pan správce ze zámku. Na zámek přijíždí paní kněžna, která hledá na svém panství klid a rozhodne se usadit na lesním zámečku. Využije svého jediného práva, které poutá mlynáře k vrchnosti – mlynář má povinnost vzít, kdykoliv se kněžně usmyslí, lucernu, a k lesnímu zámečku ji dovést. Správce se mezitím snaží lstí získat Haničku.

Ve hře Lucerna hraje svou roli jeden strom. Jaký to je a proč zrovna ten?

Klicperovy pracovní listy

ČESKÉ REALISTICKÉ • DRAMA •

Období druhé poloviny 19. století bylo ovlivněno otevřením nejprve Prozatimního (1862), a poté zejména Národního divadla. Základní kámen k Národnímu divadlu byl položen v roce 1868 – to bylo chápáno jako převratná historická událost, zejména pro český národ (nacházíme se totiž v období Rakousko-Uherska).

Krátce po slavnostním otevření operou Libuše, kterou dirigoval sám autor Bedřich Smetana – v červnu 1881, bylo divadlo zavřeno kvůli dokončení prací. Neopatrností ale vznikl požár a Národní divadlo vyhořelo. Znovu bylo otevřeno až v roce 1883.

Stalo se prostorem pro reprezentaci českého národního života a díla současných – především českých dramatiků. Jedním z úspěšných období v historii ND byla éra Ladislava Stroupežnického, který byl po několik let jeho dramaturgem.

V této době bylo v Národním divadle uvedeno hned několik významných realistických dramát: Maryša bratří Mrštíků, Gazdina roba i Její pastorkyňa Gabriely Preissové, Jiráskova Vojnarka, a samozřejmě i několik Stroupežnického her.

Na repertoáru ale byly i divadelní hry světových realistických dramatiků.

Napiš, které světové autory nebo hry ještě řadíme do období realismu:

Realismus – pravdivé zobrazení skutečnosti.

Kritický realismus – přináší nový pohled na společnost, má národovecké a výchovné tendence, opírá se o znalost venkova podpořenou etnografickými studiemi, historická próza a drama se rozvíjí v souvislosti s poznatky historiků a snaží se dbát na historickou věrnost.

Najdi definici těchto pojmů:

Naturalismus

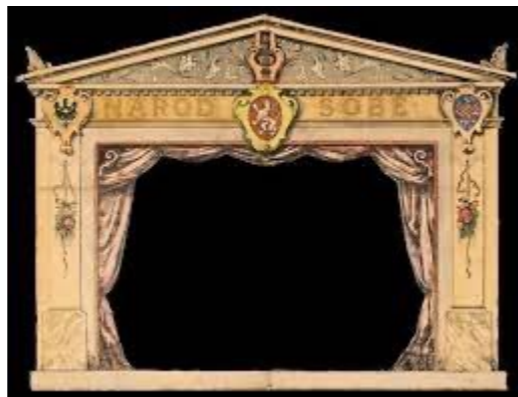
Jací jsou jeho čeští představitelé?

Pozitivismus

Znáte motto NÁROD SOBĚ?

To byla vlastně obrovská crowdfundingová kampaň za vystavění Národního divadla v Praze. Příznivci českého jazyka a podporovatelé českého kulturního života přispívali do pokladniček. Největší množství peněz na stavbu šlo ale z tzv. zemských fondů, půjček ze spořitelny a od zámožných přispěvatelů, protože drobné příspěvky na stavbu reprezentativní budovy nestačily. Druhá vlna sbírky pokračovala ještě po požáru divadla.

Dnes je nápis NÁROD SOBĚ k vidění nad oponou Národního divadla, jejímž autorem je Vojtěch Hynais.

Na střeše budovy Národního divadla můžete vidět dvě sousoší s koňmi. Kolik koní je na každém sousoší?

.....

Vedle historické budovy Národního divadla je další scéna ND. Jak se jmenuje?

.....

Další scénou Národního divadla je Stavovské divadlo. Který známý hudební skladatel tu působil? (Tento skladatel proslul výrokem: „Mí pražané mi rozumějí!“).

.....

Představitelé realistického dramatu v českých zemích:

Alois a Vilém Mrštíkovi

Oba bratři žili převážně na Moravě – v obcích Těšany a Diváky. Byli nadšení včelaři. Alois byl učitelem a „kronikářem moravské vesnice“ (Rok na vsi). Vilém měl sice obrovský talent, ale také složitou a nepříjemnou povahu. Svůj život ukončil drastickou sebevraždou.

Jejich společné dílo – tragédie Maryša (poprvé uvedena v roce 1894) je ovlivněna právě příběhem, k němuž čerpali inspiraci z Těšan a jejich okolí a také skutečným případem ženy, která byla odsouzena za vraždu manžela-tyrana. Maryša je jednou z nejhranějších českých her. Byla také několikrát zfilmována.

Maryša – tragédie o mladém dívce, která je rodiči donucena ke sňatku s o mnoho starším vdovcem – bohatým mlynářem. Po dvou letech bití a utrpení se ve zkratu rozhodne vzít situaci do svých rukou.

Závěr Maryši je dobře známý a často parodovaný. Víte, jak toto drama končí?

.....

.....

.....

Mrštíkovi ale původně Maryše napsali jiný konec. Najdi jaký, nebo zapřemýšlej, jak její příběh mohl skončit, kdyby...

.....

.....

.....

Gabriela Preissová

Autorka sice pocházela z Kutné Hory, ale blízkým se jí stalo Slovácko. Odtud čerpala náměty pro svoje díla, barvitě líčila také místní folklór. Byla dvakrát provdaná. Část života prožila v Rakousku i bývalé Jugoslávii. Zemřela po nepovedené operaci.

Její nejznámější hry *Gazdina roba* a *Její pastorkyňa* jsou stále inscenovány. Byly také zfilmovány a obě se také staly inspirací pro opery (*Gazdina roba* pod jménem *Eva* – J. B. Foerster, *Její pastorkyňa* – Leoš Janáček).

Gazdina roba – neprovdaná Eva má vztah se ženatým mužem. Ten jí slibuje, že se rozvede a vezme si ji. Aby unikli před rodinou i odsuzujícími zraky okolí, odstěhují se spolu do Rakouska. Po návštěvě advokáta a tchýně si muž rozvod rozmyslí. Eva si uvědomí, že ji podvedl a rozhodne svůj život skončit.

Její pastorkyňa – schovanku Jenůfu vychovává vážená vdova Kostelnička. Jenůfa má dva nápadníky – rozmarného a nezodpovědného krasavce Števa, kterého si chce vzít a jeho nevlastního bratra – pracovitého, ale málomluvného Laca. Když Laco omylem poraní Jenůfu na tváři a udělá jí jizvu, Števa o ni přestane jevit zájem. Dívka je s ním ale těhotná, proto se svěřá Kostelničce. Ta předstírá, že Jenůfa odjela do Vídně za službou, ve skutečnosti se o ni ale stará doma, dokud neporodí dítě. Po jeho narození se situace vyhroťí...

Více o Její pastorkyni najdete také v pracovním listu věnovaném naší inscenaci v režii Diany Šoltýsové.

